

Warszawa, dnia 13 kwietnia 2021 r.

2 ob 364.../2021/PIP/PKu/ZG

**Szanowny Pan
insp. Dariusz Wesołowski
Komendant Wojewódzki Policji
we Wrocławiu
ul. Podwale 31-33
50-040 Wrocław**

Szanowny Panie Komendancze,

I. WPROWADZENIE

Helsińska Fundacja Praw Człowieka zwraca się z uprzejmą prośbą o odniesienie się do sytuacji, która miała miejsce w trakcie protestu przeciwko obostrzeniom wprowadzonym w ramach stanu epidemii. Na nagraniach z protestu widoczne jest zatrzymanie jednej z osób protestujących, które budzi szczególne wątpliwości w zakresie proporcjonalności użycia środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariusza Policji.

II. STAN FAKTYCZNY

Jak wynika z doniesień medialnych¹, w proteście odbywającym się 11 kwietnia 2021 r. w Głogowie pod hasłem „Polaku! Dawaj z nami!” udział wzięło ok. 100 osób. Funkcjonariusze Policji mieli nawoływać osoby biorące udział w zgromadzeniu do rozejścia się, co nie spotkało się z reakcją uczestniczek i uczestników protestu. Dojść miało do przepychanek z Policją, która użyć miała wobec protestujących gazu łzawiącego.

Zatrzymanie jednej z osób biorących udział w proteście zostało zarejestrowane na jednym z nagrań opublikowanych w mediach. Widać na nim umundurowanego policjanta, który szarpie się z osobą protestującą, a gdy oddala się ona od funkcjonariusza – uderza ją pałką w nogę, następnie chwyta za szyję i przewraca na ziemię, gdzie wykręca jej rękę.

¹ Zob. m.in. G. Szyszka, *Kolejny protest w Głogowie. Policja użyła gazu łzawiącego. Jedna z uczestniczek brutalnie zatrzymana. Zdjęcia/Film*, Głogów Nasze Miasto 11.04.2021 r., <https://glogow.naszemiasto.pl/kolejny-protest-w-glogowie-policja-uzyla-gazu-lzawiacego/ar/c15-8225295> (dostęp: 12.04.2021 r.).

III. STAN PRAWNY

Helsińska Fundacja Praw Człowieka jest organizacją pozarządową, której statutowym celem jest działanie na rzecz ochrony praw człowieka. Na kanwie niniejszej sprawy pragniemy zwrócić uwagę na możliwe naruszenie przez funkcjonariusza zakazu tortur, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania w trakcie opisywanej interwencji.

Na wstępie podkreślić należy, że oceniając legalność zastosowania środków przymusu bezpośredniego należy mieć na uwadze, że zgodnie z art. 6 ust. 1 oraz art. 7 ust. 1 ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, **środków tych używa się lub wykorzystuje się je w sposób niezbędny do osiągnięcia celów tego użycia lub wykorzystania, proporcjonalnie do stopnia zagrożenia, w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę**. Przepisy te wskazują na podstawowe zasady stosowania środków przymusu bezpośredniego, a więc zasadę subsydiarności, proporcjonalności oraz minimalizacji szkód. Odnoszą się one również do posługiwania się przez funkcjonariuszy siłą fizyczną i pałą służbową.

Stosowanie środków przymusu bezpośredniego w sposób nieproporcjonalny stanowić może naruszenie art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (dalej: EKPC, Konwencja), stanowiącego o zakazie tortur, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania². Przepis ten, jak podkreśla L. Garlicki, wprowadza zakaz poddawania człowieka traktowaniu sprzecznemu z naturą godności ludzkiej, w szczególności powodującemu cierpienie fizyczne lub psychiczne. Zakaz ten, który może być określony ogólnie jako zakaz maltretowania, odnosi się zarówno do karania, jak i do wszelkich form faktycznego traktowania³. Jego szczególna ranga była od zawsze uznawana i podkreślana przez Europejski Trybunał Praw Człowieka (dalej: ETPC, Trybunał), który zwracał uwagę na wynikające stąd szczególne miejsce art. 3 w systemie Konwencji. Tym samym wymaga on szczególnie rygorystycznego egzekwowania od państwa. **Według Trybunału ustanowiony w art. 3 Konwencji zakaz ma charakter absolutny i nie dopuszcza jakichkolwiek wyjątków**⁴. Innymi słowy, każde „wkroczenie” w sferę objętą zakazem maltretowania stanowi naruszenie tego przepisu. Ponadto, zakaz maltretowania obowiązuje niezależnie od postępowania osoby nim dotkniętej⁵. Nie ma też decydującego znaczenia, czy

---

² Zob. wyrok ETPC z dnia 16.07.2013 r. w sprawie *Abdullah Yaşa i inni przeciwko Turcji*, skarga nr 44827/08.

³ L. Garlicki [w:] *Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Tom I. Komentarz do artykułów 1-18*, Legalis 2010, komentarz do art. 3.

⁴ Wyrok ETPC z dnia 15.11.1996 r. w sprawie *Chahal przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, skarga nr 22414/93, § 96.

⁵ Wyrok ETPC z dnia 18.01.1978 r. w sprawie *Irlandia przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, skarga nr 5310/71, § 163; Wyrok ETPC w sprawie *Chahal...*, § 80.

władze wiedziały o przypadkach maltretowania, bo odpowiedzialność państwa za działania jego funkcjonariuszy przybiera w znacznym stopniu charakter obiektywny⁶.

W praktyce orzecznictwa strasburskiego wykładnia art. 3 Konwencji wskazuje zakres obowiązków spoczywających na władzach publicznych – obok podstawowego (materialnego) obowiązku o charakterze negatywnym (zakazującym władzom i ich funkcjonariuszom dopuszczania się działań o niehumanitarnym, poniżającym charakterze), orzecznictwo podkreśliło wagę obowiązków proceduralnych – nakazujących władzom przeprowadzenie „efektywnego badania” wszelkich zarzutów maltretowania. **Państwo ma zatem obowiązek wszechstronnego wyjaśnienia każdej sprawy, w której doszło potencjalnie do naruszenia zakazu tortur i niehumanitarnego lub poniżającego traktowania przez funkcjonariuszy publicznych.**

Trybunał stoi na stanowisku, iż każdy przejaw zastosowania siły fizycznej musi zostać usprawiedliwiony przez państwo⁷. Usprawiedliwienie to musi opierać się na ocenie proporcjonalności. Nie jest konieczne występowanie elementu premedytacji, ani też zorientowanie brutalności na wymuszenie zeznań czy „ukaranie” ofiary. Jeżeli jednak element taki występuje, stanowi dodatkowy argument na rzecz stwierdzenia naruszenia art. 3 Konwencji⁸. Mając powyższe na uwadze, stwierdzić trzeba, że **żaden element brutalności nie może znajdować uzasadnienia w ogólnych obyczajach postępowania Policji.**

Należy również podkreślić, że jeżeli osoba pozostawała w dobrym zdrowiu i stanie w momencie pozbawienia jej wolności, a później pojawiają się na jej ciele obrażenia lub ślady stosowania przemocy, to na „państwie ciąży obowiązek wiarygodnego wyjaśnienia, jak doszło do ich powstania”⁹. W braku takiego wyjaśnienia domniemywa się, że za powstanie obrażeń odpowiedzialność ponoszą funkcjonariusze, w których władzy znajdował się zatrzymany¹⁰.

Helsińska Fundacja Praw Człowieka pragnie podkreślić, iż, zgodnie ze standardami Konwencji, każde pojawienie się zarzutu maltretowania zobowiązuje władze krajowe do przeprowadzenia dochodzenia mającego na celu ustalenie faktów i ukaranie ewentualnych

⁶ Wyrok ETPC w sprawie *Irlandia...*, § 159.

⁷ Wyrok ETPC z dnia 4.12.1995 r. w sprawie *Ribitsch przeciwko Austrii*, skarga nr 18896/91, § 38.

⁸ Wyrok ETPC z dnia 28.11.2000 r. w sprawie *Rehbock przeciwko Słowenii*, skarga nr 29462/95, § 75-78; Wyrok ETPC z dnia 10.03.2009 r. w sprawie *Turan Cakir przeciwko Belgii*, skarga nr 44256/06, § 60-61; Wyrok ETPC z dnia 12.04.2007 r. w sprawie *Dzwonkowski przeciwko Polsce*, skarga nr 46702/99, § 55; Wyrok ETPC z dnia 13.01.2009 w sprawie *Lewandowski and Lewandowska przeciwko Polsce*, skarga nr 15562/02, § 65.

⁹ Wyrok z dnia 27.08.1992 r. w sprawie *Tomasi przeciwko Francji*, skarga nr 12850/87, § 109-111; Wyrok ETPC w sprawie *Ribitsch...*, § 34; Wyrok ETPC z dnia 28.07.1999 r. w sprawie *Selmouni przeciwko Francji*, skarga nr 25803/94, § 87.

¹⁰ Wyrok ETPC z dnia 12.10.2004 r. w sprawie *Bursuc przeciwko Rumunii*, skarga nr 42066/98, § 80.

sprawców¹¹. Europejski Trybunał Praw Człowieka może stwierdzić, iż nie spełniało ono wymagań Konwencji, gdy ustalenia dokonane w tym postępowaniu tracą siłę przekonywania. Mając na uwadze powyższe wskazać trzeba, że dochodzenie musi mieć charakter realny, tzn. sposób jego zorganizowania i prowadzenia musi spełniać pewne wymagania jakościowe, ustalone w orzecznictwie ETPC¹². Wymagania te, to m.in.: niezależność organu prowadzącego dochodzenie, szybkość i staranność działania zobowiązanego organu – w tym podjęcie wszelkich rozsądnie wymaganych kroków dla zabezpieczenia dowodów, zeznań świadków i oględzin lekarskich. Konieczne jest ponadto zapewnienie zainteresowanemu udziału w dochodzeniu oraz poddanie działań nadzorowi opinii publicznej.

Jeżeli dochodzenie doprowadzi do ustalenia funkcjonariuszy odpowiedzialnych za maltretowanie, pojawia się obowiązek pociągnięcia ich do odpowiedzialności karnej. Odpowiedzialność ta musi też czynić zadość wymaganiom prewencji generalnej. Naruszeniem art. 3 Konwencji jest uchybienie tym obowiązkom poprzez nadmierne wykorzystywanie instytucji warunkowego zawieszenia kary¹³ czy zastępowanie odpowiedzialności karnej sprawców innymi formami odpowiedzialności administracyjnej lub cywilnej. Wartym podkreślenia jest fakt, że **nieprzeprowadzenie dochodzenia lub przeprowadzenie go w sposób powierzchowny¹⁴ jest kwalifikowane jako naruszenie art. 3 Konwencji**, orzekane obok, a czasem – zamiast stwierdzenia faktu naruszenia materialnego (faktu maltretowania jako takiego).

IV. PODSUMOWANIE

Helsińska Fundacja Praw Człowieka jest świadoma, że obecna sytuacja, wynikająca z ogłoszonego w Polsce stanu epidemii i wzrostu liczby osób zakażonych SARS-CoV-2 jest wyjątkowa i daje pewne podstawy do ustanowienia ograniczeń praw i wolności obywatelskich, których egzekwowanie ciąży również na funkcjonariuszach Policji. Pragniemy jednak podkreślić, że szczególna sytuacja epidemiczna nie zwalnia z obowiązku zachowania proporcjonalności w działaniach podejmowanych przez funkcjonariuszy, legalności tych działań i poszanowania w ich toku godności ludzkiej.

---

¹¹ Wyrok ETPC z dnia 18.12.1996 r. w sprawie *Aksoy przeciwko Turcji*, skarga nr 21987/93, § 98.

¹² Wyrok ETPC z dnia 28.10.1998 r. w sprawie *Assenov and Others przeciwko Bułgarii*, skarga nr 24760/94, § 102; Wyrok ETPC z dnia 6.04.2000 r. w sprawie *Labita przeciwko Włochom*, skarga nr 26772/95, § 131; Wyrok ETPC w sprawie *Dzwonkowski...*, §§ 61-62.

¹³ Wyrok ETPC z dnia 20.10.2009 r. w sprawie *Valeriu and Nicolae Rosca przeciwko Mołdawii*, skarga nr 41704/02, § 76.

¹⁴ Wyrok ETPC w sprawie *Dzwonkowski...*, § 66; Wyrok ETPC w sprawie *Lewandowski and Lewandowska...*, § 74.

Mając na uwadze powyższe rozważania, zwracamy się do Pana Komendanta z uprzejmą prośbą o odniesienie się do opisanej sytuacji. W szczególności prosimy o zbadanie przedmiotowej sprawy pod kątem zachowania zasady proporcjonalności przy użyciu środków przymusu bezpośredniego wobec protestującej kobiety.

W imieniu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka

2 wypracowań me ręką,

Helsińska Fundacja Praw Człowieka
PREZES ZARZĄDU
Przywara
Danuta Przywara

